

Хомюк С. П.,
магістр державного управління
Науковий керівник: Сидорчук О. Г.,
д-р екон. наук, професор
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ, ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Посилення загроз національній безпеці, державному суверенітету України, активна євроінтеграція в умовах мілітарного впливу актуалізує проблему забезпечення національної безпеки, усіх її підсистем, зокрема, економічної безпеки. В нинішніх умовах вкрай важливим проблемним питанням, що потребує розв'язання, є забезпечення стійкості усіх підсистем державного організму, зокрема, економічної безпеки держави як одного з пріоритетних базових компонент в структурі національної безпеки України.

Система економічної безпеки України також зазнає відчутних трансформацій в умовах довготривалої війни. Пройшовши етап стабілізації та адаптації до перших шоків повномасштабного вторгнення протягом 2022-2023 рр., національний економічний механізм почав поступовий перехід до економіки воєнного часу. Це обумовлює як поступові кроки для економічної стійкості та відновлення, так і формує нові виклики та загрози економічній безпеці держави. Як зазначають фахівці Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД), у 2024 р. виклики й загрози економічній безпеці пов'язувалися насамперед із безпосереднім деструктивним впливом воєнних дій для економічного розвитку, нестачею кваліфікованої робочої сили, а також ймовірним збільшенням макроекономічних диспропорцій. На тлі невизначеності у розмірах, завданих війною збитків та можливостей їх компенсації, часові та фінансові перспективи відновлення економічного потенціалу у багатьох сферах діяльності залишаються серед основних проблем економічної безпеки України сьогодні [1].

Безпека держави досягається за наявності ефективного механізму управління і координації діяльності мікро- і макроекономіки, політичних сил і спільнот, влади та громадянського суспільства, а також дієвих інститутів з її захисту. З позицій теорії категорія «економічна безпека держави» трактується як незалежність держави у формуванні й розвитку власної економічної системи. Матеріальною основою такої незалежності є власність народу на національне багатство (сукупність створених і нагромаджених в Україні працею всього суспільства матеріальних і духовних благ, інтелектуального потенціалу суспільства, природних ресурсів тощо) [2].

Аналіз наукових джерел показав, що предметно категорією «економічна безпека» займається багато фахівців різних галузей науки – і гуманітарного профілю, і правознавчого, і суспільно-політичного, і управлінського тощо.

Серед українських вчених предметно досліджували сутність, структуру,

рівні, механізми економічної безпеки такі фахівці, як Г. Пастернак-Таранушенко, В. Геєць, О. Власюк, З. Варналій, С. Мочерний, В. Шлемко та І. Бінько, М. Єрмошенко, Т. Сак, О. Новікова та Р. Покотиленко, Ю. Харазішвілі, Я. Жаліло, Є. Олейников, І. Богданов, А. Іларіонов, О. Кириченко та Б. Губський, В. Ткач, Г. Пухтаєвич, З. Живко, О. Мартин, М. Яцик, В. Мунтіян, В. Малишко, Т. Корнієнко, А. Гриценко, З. Гбур, та інші.

Проведений аналіз показав, що на сьогодні не вироблено єдиного підходу до визначення цієї категорії. Наявні визначення економічної безпеки, а також суміжних з нею категорій: національно-державні інтереси, загрози, індикатори та порогові значення економічної безпеки характеризуються також авторським різноманіттям. Узагальнення визначень сутності економічної безпеки дозволяють їх класифікувати за змістовними інтегрованими підгрупами. *Перший інтегрований підхід* трактує економічну безпеку з позицій основних її суб'єктів, як неодмінну частину національної безпеки, як... захищеність життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави в економічній сфері від внутрішніх і зовнішніх загроз”. *Другий підхід* розкриває сутність економічної безпеки як “стан економіки”, за яким держава забезпечує захист національних інтересів, реалізує соціально спрямовану політику, ефективну соціально-економічну стратегію в умовах нестабільності, впливу зовнішніх і внутрішніх небезпек. *Третій підхід* до визначення сутності економічної безпеки трактує економічну безпеку як сполучення або сукупність умов і факторів, що забезпечують необхідний рівень економічного розвитку країни (через показники) з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки, досягнення стійкого розвитку держави та суспільства. Ми дотримуємося концептуальних позицій першого і другого підходів. Під сутнісним змістом економічної безпеки з позицій публічного управління розуміємо такий стан національної економіки та інститутів влади, при якому забезпечуються гарантований захист національних економічних інтересів держави, суспільства, соціально-економічних прав людини. Необхідними передумовами для цього є завершення війни, забезпечення стійкості національної економіки в умовах міліарного впливу, її повоєнне відновлення, реформатування системи публічного управління на потреби забезпечення економічної безпеки України в умовах євроінтеграції, міліарного впливу з перспективою на повоєнне відновлення.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. Експертно-аналітична доповідь /за заг. ред. д.е.н. Я. А. Жаліла / К.: Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), 2024. 71 с.
2. Гбур З. В. Економічна безпека як одна із складових забезпечення національної безпеки України на сучасному етапі. *Інвестиції: практика та досвід*. Серія: Державне управління. 2017. № 18. С. 81–86.